

Adatlap¹ témahirdetési javaslatához a Csonka Pál Doktori Iskola Tanácsa részére

Témavezető² neve: Zsembery Ákos PhD
e-mail címe³: zsembery@eptort.bme.hu

Téma címe: A rekonstrukció aktuális kérdései a műemlékvédelemben

A téma rövid leírása⁴:

A rekonstrukció kérdése körüli viták egyidősek a műemlékvédelemmel. Az eltérő múltú és kultúrájú országokban ezt a vitatott építészeti beavatkozást más-más megközelítés jellemzi. A rekonstrukció problematikája összetett: egy részben vagy teljesen elpusztult épület nagymérvű kiegészítése vagy újjáépítése sokszor inkább társadalmi vagy politikai, mint tudományos vagy szakmai igény. A 20. század elején teret nyerő, majd széles körben a második világháború után elfogadott alapelvek egyik mérföldkövének tekinti a szakma az 1964-es Velencei Chartát, melynek egyértelmű rekonstrukció-ellenessége mára komoly ellenszenvet váltott ki. A charta misztifikálása érdekes hazai jelenség, ugyanakkor az általa képviselt alapelvek vizsgálata a társadalmi és építészeti változások tükrében az elmúlt évtizedekben rendre elmaradt. Ugyanígy hiányzik a hazai szakirodalomban a kortárs építészet és a műemléki elvek kapcsolatának alaposabb vizsgálata, melynek hiánya elsősorban az aktuális hazai építészeti vitákban látszik.

Magyarországon a közelmúltban újra előtérbe került a rekonstrukció kérdése, ugyanakkor a vitákkal felszínre került a műemlékvédelmi fogalmak tisztázatlansága is. A közkedvelt „rehabilitáció” kifejezés elterjedése a kortárs beavatkozások irányából ugyanolyan tévedési lehetőségeket rejt magában, mint a műemlékvédelem „örökségvédelemmé” tágítása. Az új és régi viszonyát az új felől megközelítő szemlélet merőben eltér a régi és új viszonyát a régi irányából megközelítő szemlélettel. Az építészeti beavatkozások elvi háttere a két megközelítésben szintén más. A hazai vitákban analógiaként felmerülő külföldi példák citálása nem jár együtt az adott ország műemléki elveinek és történetének, mint a beavatkozást alapvetően befolyásoló tényezőknek a vizsgálatával.

Minden rekonstrukció ugyanakkor kortárs alkotás is egyben, melynek építészeti logikája eltér az eredeti épület korabeli építészeti logikájától. A műemléki beavatkozás alapját képező, a kutatási eredményeket összegző elvi rekonstrukció tárja fel az emlék eredeti építészeti logikáját, ugyanakkor támpontot ad a beavatkozás lehetséges mértékének megtervezéséhez is. Ezek után már felelős építészeti döntés eredménye az, hogy a beavatkozás megáll-e ott, ahol a hipotézis kezdődik, vagy ha nem, akkor hol és miért áll meg. A régi és új megkülönböztetésének alapvető, évszázados igénye pedig további elméleti és gyakorlati kérdéseket vet fel.

¹ Az adatlapot egy példányban kinyomtatva és aláírva a Szilárdságtani Tanszék titkárságára, elektronikus változatban pedig a Doktori Iskola titkárának (Kóródy Anna, korody@eik.bme.hu) kell eljuttatni. A témahirdetés elfogadása esetén az adatlap felkerül a Csonka Pál Doktori Iskola (<http://www.szt.bme.hu/index.php/oktatás/csonka-pál-doktori-iskola>), a témahirdetés rövid leírása pedig az Országos Doktori Tanács (<http://www.doktori.hu/>) honlapjára.

² A témahirdetés elfogadása automatikusan a témavezető akkreditációját is jelenti az azévi felvételi eljáráshoz.

³ Kérjük, olyan elérhetőséget adjon meg, ahová biztonsággal küldhetünk hivatalos értesítéseket.

⁴ A téma (szóközökkel) 2000-4000 leütés hosszú. A jelentkező hallgatókat bővebben tájékoztató változatot, (mely a téma fent megadott releváns nemzetközi irodalmára tételesen hivatkozik) kérjük a mellékletben megadni.

Nem hagyható figyelmen kívül a rekonstrukció urbanisztikai hatása sem. A szakmai döntések mellett ezen a szinten már a végeredményt meghatározó társadalmi hatásokkal is számolni kell. A pro és kontra érvek alapos vizsgálata rámutat arra, hogy a rekonstrukció a műemlékvédelem érdekes, ugyanakkor meglehetősen zavaros határterülete, sőt felvetül a kérdés: egyáltalán műemlékvédelmi kategória-e a rekonstrukció?

A **téma** meghatározó irodalma⁵:

- JOKILEHTO, Jukka: *A History of Architectural Conservation*, Butterworth-Heinemann, Oxford 1999. p. 228-244.
- FIELDEN, B.M. - JOKILEHTO, J. (1993). *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*. ICCROM, Rome (reprinted in 1998).
- *English Heritage policy Statement on restoration, reconstruction and Speculative Recreation of Archaeological Sites Including Ruins*. 2001.
- CARBONARA, G.: *Avvicinamento al restauro: teoria, storia, monumenti*. Napoli, Liguori. 1997.
- ASHURST, John: *Conservation of ruins*. Butterworth-Heinemann, Oxford, 2007.
- CARBONARA, G.: *Architettura d'oggi e restauro. Un confronto antico-nuovo*. UTET, Torino 2011.
- PETZET, Michael: Kopie, Rekonstruktion und Wiederaufbau. In.: *Jahrbuch der Bayerischen Denkmalpflege*. 42. 1988., pp. 175-179.
- PETZET, Michael: *Principles of Monument Conservation*. ICOMOS Hefte des deutschen Nationalkomitees XXX., 1999.
- ÁGOSTHÁZI László: *Műemlékvédelem*. Műszaki Könyvkiadó, Bp., 2005.
- CRISAN, FIORANI, KEALY, MUSSO: *Conservation-Reconstruction. Small historic centres. Conservation in the midst of change*. Hasselt, Belgium, 2015.

A **téma** hazai és nemzetközi folyóiratai⁶:

- Journal of Architectural Conservation (En)
- Die Denkmalpflege (D)
- Monumental (Fr.)
- recupero e conservazione (I)
- Palladio (I)
- Műemlékvédelem (H)
- Építés-építészettudomány (H)
- Periodica Polytechnica Architecture (H)

A **témavezető** fenti folyóiratokban megjelent 5 közleménye:

- Zsembery Ákos
Módszertani javaslat holt műemlékek bemutatásának kritikai vizsgálatához
ÉPÍTÉS-ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY XXXVIII:(3-4) pp. 329-358. (2010)

⁵ Minimum 5, maximum 10 cikket vagy monográfiát kérünk felsorolni, amik között feltétlenül szerepelnie kell a legfrissebb, legismertebb eredményeknek.

⁶ Minimum 5, maximum 10 folyóirat megadását kérjük, melyek között feltétlenül szerepelnie kell a PhD fokozatszerzés szempontjából elengedhetetlen (Scopus és/vagy Sci illetve Iconda minősítésű idegen nyelvű folyóiratoknak is. Kérjük, ezeket a periodikákat a felsorolásban jelöljék meg.

- Zsembery Ákos, Horváth István

Az esztergomi Özicseli Hadzsi Ibrahim dzsámi kutatása és műemléki bemutatása

ÉPÍTÉS-ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY XXXV:(1-2) pp. 5-41. (2008)

- Zsembery Ákos

Feltárás után – tanulságok és kérdések egy rombemutató kapcsán

MŰEMLEKVÉDELEM LI:(5) pp. 331-336. (2007)

- Zsembery Ákos

Elmélet és gyakorlat viszonya a mai itáliai műemlékvédelemben

MŰEMLEKVÉDELEM LIII:(4) pp. 223-230. (2009)

- Zsembery Ákos

Megáll ott, a hipotézis megáll? A rekonstrukció a kortárs hazai műemlékvédelemben

MŰEMLEKVÉDELEM – megjelenés alatt

A témavezető utóbbi tíz évben megjelent 5 legfontosabb publikációja:

- Zsembery Ákos

Az 50 éves Velencei Charta újra felfedezett öröksége: a „kritikai restaurálás”

ÉPÍTÉS-ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY 43:(3-4) pp. 365-382. (2015)

- Gy. Balogh Ágnes, Frey György Péter, Kalmár Miklós, Kiss Zsuzsanna Emília, Zsembery Ákos

Armuth Miklós, Lőrinczi Zsuzsa (szerk.)

Műegyetem - a történeti Campus/ the historic Campus: A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem történeti Campusa/The historic Campus of the Budapest University of Technology and Economics

Budapest: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, 2013. 279 p.

(ISBN: [978-963-313-090-2](#))

- Gyetvainé Balogh Ágnes, Krähling János, Zsembery Ákos

Az Erd-ófaluj Szent Mihály római katolikus plébániatemplom műemléki kutatása és helyreállítása

ÉPÍTÉS-ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY 39:(1-2) pp. 5-42. (2011)

- Zsembery Ákos

Authenticity and didactics: theory and practice in the preservation of our medieval monuments

PERIODICA POLYTECHNICA-ARCHITECTURE 40:(1) pp. 37-46. (2009)

- Zsembery Ákos

Attualità del restauro in Ungheria e recenti ripristini dei complessi reali medievali

PALLADIO: RIVISTA DI STORIA DELL'ARCHITETTURA E RESTAURO 42:(2) pp. 89-98. (2008)

A témavezető eddigi doktoranduszai⁷:

(név/felvétel éve/abszolutórium megszerzésének éve/PhD fokozat éve)

- Eddig nem volt doktorandusza.

Melléklet: a téma bővebb leírása

Budapest, 2016. február 24.

Témavezető aláírása

⁷ Kérjük, a témavezetési tevékenységre vonatkozó adatokat abban az esetben is adja meg, ha témavezetőként a DI már korábban akkreditálta, vagy törzstagként témavezetői akkreditációja nem szükséges.

A rekonstrukció aktuális kérdései a műemlékvédelemben

PhD kutatás – témahirdetés

Témavezető: Zsembery Ákos PhD, BME Építészmérnöki Kar, Építészettörténeti és Műemléki Tanszék

A rekonstrukció kérdése körüli viták egyidősek a műemlékvédelemmel. Az eltérő múltú és kultúrájú országokban ezt a vitatott építészeti beavatkozást más-más megközelítés jellemzi. A rekonstrukció problematikája összetett: egy részben vagy teljesen elpusztult épület nagymérvű kiegészítése vagy újjáépítése sokszor inkább társadalmi vagy politikai, mint tudományos vagy szakmai igény. A 20. század elején teret nyerő, majd széles körben a második világháború után elfogadott alapelvek egyik mérföldkövének tekinti a szakma az 1964-es Velencei Chartát, melynek egyértelmű rekonstrukció-ellenessége mára komoly ellenszenvet váltott ki.

A charta misztifikálása érdekes hazai jelenség, ugyanakkor az általa képviselt alapelvek vizsgálata a társadalmi és építészeti változások tükrében az elmúlt évtizedekben rendre elmaradt. Ugyanígy hiányzik a hazai szakirodalomban a kortárs építészet és a műemléki elvek kapcsolatának alaposabb vizsgálata, melynek hiánya elsősorban az aktuális hazai építészeti vitákban látszik.

Magyarországon a közelmúltban újra előtérbe került a rekonstrukció kérdése, ugyanakkor a vitákkal felszínre került a műemlékvédelmi fogalmak tisztázatlansága is. A közkedvelt „rehabilitáció” kifejezés elterjedése a kortárs beavatkozások irányából ugyanolyan tévedési lehetőségeket rejt magában, mint a műemlékvédelem „örökségvédelemmé” tágítása. Az új és régi viszonyát az új felől megközelítő szemlélet merőben eltér a régi és új viszonyát a régi irányából megközelítő szemlélettel. Az építészeti beavatkozások elvi háttere a két megközelítésben szintén más. A hazai vitákban analógiaként felmerülő külföldi példák citálása nem jár együtt az adott ország műemléki elveinek és történetének, mint a beavatkozást alapvetően befolyásoló tényezőknek a vizsgálatával.

Minden rekonstrukció ugyanakkor kortárs alkotás is egyben, melynek építészeti logikája eltér az eredeti épület korabeli építészeti logikájától. A műemléki beavatkozás alapját képező, a kutatási eredményeket összegző elvi rekonstrukció tárja fel az emlék eredeti építészeti logikáját, ugyanakkor támpontot ad a beavatkozás lehetséges mértékének megtervezéséhez is. Ezek után már felelős építészeti döntés eredménye az, hogy a beavatkozás megáll-e ott, ahol a hipotézis kezdődik, vagy ha nem, akkor hol és miért áll meg. A régi és új megkülönböztetésének alapvető, évszázados igénye pedig további elméleti és gyakorlati kérdéseket vet fel.

Nem hagyható figyelmen kívül a rekonstrukció urbanisztikai hatása sem. A szakmai döntések mellett ezen a szinten már a végeredményt meghatározó társadalmi hatásokkal is számolni kell.

Előzetes kutatások:

- A téma hazai és nemzetközi szakirodalmának feltérképezése:
 - o egyes országok műemlékvédelmének története, elméleti alapjainak kialakulása, a rekonstrukcióhoz való hozzáállásuk

- európai trendek a 19. sz. végétől, a charták és hatásuk
 - a rekonstrukció megítélésének változása a 2. világháborút követően
 - a rekonstrukció és az újabb fogalmak: rehabilitáció, felújítás, újjáépítés fogalmi körének tisztázása az egyes országok terminológiájában
 - építészeti és szakmai folyóiratok aktuális kérdései a rekonstrukcióról
- Konkrét helyreállítások, példák gyűjtése: európai és hazai példák a 20. századból
 - rekonstrukciók a világháborúk után
 - rekonstrukciók az egyes nemzetek történelmi katasztrófái után
 - rekonstrukciók a 20. sz. végi átalakulások után

Történeti kutatások:

- A rekonstrukciók szerepe és megítélés a különböző építészettörténeti korszakokban.
- A rekonstrukció elméleti és gyakorlati kérdései a 19. század elején: purizmus, konzerválási mozgalmak.
- A 20. század elejének új elméletei és a rekonstrukció.
- A világháborúk és fegyveres konfliktusok hatása a modern műemlékvédelmi elvekre és a rekonstrukcióra.
- A nemzetközi karták megszületése, az európai műemlékvédelmi elvek és hatásuk a világ többi területének elméleti alapjaira, valamint azok visszahatása az európai szemléletre.
- Város szintű rehabilitációk és rekonstrukciók kérdései.

Elméleti és elmélettörténeti kutatások

- A műemlékvédelmi elvek és a rekonstrukció elvi alapjainak kapcsolatrendszer.
- A rekonstrukció társadalmi és politikai igényeinek hatása a műemlék-elméleti alapokra.
- A rekonstrukciók tudományos szerepe.
- A rekonstrukciós szakmai szerepe.
- Az épületkutatás és elvi rekonstrukció szerepe.
- A valós rekonstrukció tervezésének és az elvi rekonstrukció eredményeinek kapcsolata.
- Rekonstruálás logikája és az új tervezésének logikája közti kapcsolat.
- Rekonstrukció és társadalom: a felhasználó igényei.
- Rekonstrukció és kortárs építészet.
- A rekonstrukciók urbanisztikai hatásai.
- Fogalmi tisztázások: a rekonstrukció fogalma az európai terminológiákban, ezek összevetése a hazai rendszerrel.
- Analóg vagy közeli fogalmak tisztázása: rehabilitáció, revitalizáció, felújítás, újjáépítés, replika, stb.

Muzeológiai kutatások

- A rekonstrukció didaktikai szerepe.

- Az épület, mint múzeumi tárgy, az épület mint a történeti forma továbbadásának eszköze.
- A történelem interpretálása és a rekonstrukció.
- Építészeti és muzeológiai didaktika
- Kiegészítő információs rendszerek szerepe.
- A muzeológia és a kortárs építészet.

A pro és kontra érvek alapos vizsgálata rámutat arra, hogy a rekonstrukció a műemlékvédelem érdekes, ugyanakkor meglehetősen zavaros határterülete, sőt felvetül a kérdés: egyáltalán műemlékvédelmi kategória-e a rekonstrukció?

Budapest, 2016. február 24.

Témavezető aláírása